

Stockholms universitet
Rektor

Caroline Cruz
BESLUT

2007-06-14
Reg.nr 31-4513-06

Anmälan mot Stockholms universitet om kontakttolkutbildning

Anmälan

N N har i en anmälan till Högskoleverket ifrågasatt kontakttolkutbildningen vid Tolko- och översättarinstitutet (TÖI), Stockholms universitet. Hon har anfört bl.a. följande. Hon arbetar sedan 1997 som kontakttolk och har läst flera av de utbildningar som TÖI anordnar. Hon har läst bl.a. grundutbildningen för tolkar och preparandkursen inför Kammarkollegiets auktorisationsprov. Dessa utbildningar gavs bl.a. på Wiks folkhögskola. Hon undrar varför de studerande efter realiaproven inte fick reda på de rätta svaren (termerna) på de skrivningsfrågor som man fått noll poäng på. Hon har även upplevt att lärarna på utbildningarna använder sig av termer som sedan inte godtas på tentamina. Det förekommer också att man inte godtar termer som finns i svenskt/spanskt lexikon. Vid rättningen godtas endast termer från Spanien, men inte de som används i Latinamerika. Lärarna som undervisar på kurserna är tolkar och det vore bra om de hade utbildning i att undervisa. Kvalitén på utbildningen skulle därigenom höjas och fler studenter skulle kunna bli godkända på Kammarkollegiets prov. Hon önskar att Högskoleverket ser över utbildningen så att kvalitén höjs. Hon finner det anmärkningsvärt att det är så få studenter som klarar Kammarkollegiets prov.

N N har dessutom uppgett att hon under sin utbildning inte fått någon anteckningshjälp från Stockholms universitet. Hon är dyslektiker och på grund av det har hon inte kunnat tillgodogöra sig all utbildning.

Stockholms universitets yttrande

Universitetet har uppmanats att yttra sig över N Ns anmälan och anfört i huvudsak följande. De kurser N N talar om gäller inte TÖI:s högskoleutbildningar utan kurser inom folkbildningen, för vilka respektive studieförbund eller folkhögskola har ansvaret. Rörande kvalitén på utbildningen hänvisas till den reform som är i vardande efter utredningen ”Tolkutbildning – nya former för nya krav”, (SOU 2005:37). Vidare bör konstateras att N N som dyslektiker givetvis har rätt till hjälp för att klara av sina studier, en hjälp som studenten dock själv måste ansöka om hos aktuell utbildningsanordnare. Det har inte kommit in någon sådan begäran från N N till universitetets handikapps-service.

Anmälares svar

N N har lämnat synpunkter på universitetets yttrande och bl.a. anført att hon önskar ett mer utförligt svar vad gäller den nya reformen som universitetet hänvisar till i sitt yttrande. Hon har dessutom försökt få hjälp från handikappservice på Stockholms universitet. Hon blev då hänvisad till dem som samordnar utbildningarna på folkhögskolorna. Samordnarna i sin tur svarade att det inte fanns pengar till hjälp.

Förordningen om Tolk- och översättarinstitutet

Av förordningen (1993:920) om Tolk- och översättarinstitutet framgår bl.a. följande.

TÖI finns vid Stockholms universitet och är en sådan inrättning för särskilda uppgifter som kan finnas enligt högskoleförordningen (1993:100). TÖI:s främsta uppgift är att anordna tolkutbildning och översättarutbildning. Institutet har också bl.a. till uppgift att fördela statsbidrag till kontakttolkutbildning och bedömare för kontakttolkar mellan studieförbund och folkhögskolor. Dessutom skall institutet utöva tillsyn över sådan verksamhet och kontinuerligt följa upp och utvärdera utbildningen. Vidare framgår att TÖI inom sitt verksamhetsområde skall verka för information och kompetensutveckling. Institutet leds av en styrelse. Under styrelsen leds institutets verksamhet av en föreståndare. Styrelsen skall främja institutets verksamhet och beakta samhällets och yrkeslivets krav och forskningens utveckling.

Betänkandet Tolkutbildning – nya former för nya krav

I betänkandet ”Tolkutbildning – nya former för nya krav” av Utredningen om kontakttolkar föreslås att kontaktutbildningen inom folkbildningen skall upphöra i sin nuvarande form. Vidare föreslås att en sammanhållen grundutbildning om två terminer införs. I utredningen anges bl.a. följande.

Institutets ansvar och tillsyn

Syftet med TÖI:s tillkomst 1986 var bl.a. att få en samordning av frågor rörande tolk- och översättarutbildningen. Vidare skulle institutet bedriva handledarutbildning och pedagogiskt utvecklingsarbete. TÖI knöts till Stockholms universitet och institutets uppgift var att ansvara för merparten av tolkutbildningen i landet. Stockholms universitet betalar ut statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund efter särskilt beslut av TÖI. Utbildningen till kontakttolk styrs av förordningen (1991:976) om statsbidrag till kontakttolkutbildning. Enligt förordningen har TÖI rätt att utfärda kompletterande föreskrifter. Av TÖI:s kompletterande föreskrifter¹ framgår att tolklärarna bör vara auktoriserade tolkar, om sådana finns att tillgå, och ha genomgått de språkhandledarutbildningar och de seminarier som anordnas av TÖI, folkhögskolor och studieförbund. Dessutom framhålls att tolklärare som leder realialektionerna bör vara pedagogiskt lämpliga och ämneskompetenta. Grundutbildningen syftar till att tolken

¹ Högskoleverkets kommentar: Bestämmelser om TÖI:s rätt att utfärda föreskrifter upphörde den 15 januari 2007.

skall klara Kammarkollegiets auktorisationsprov. I genomsnitt klarar dock endast 20 procent provet för allmän auktorisation.

I TÖI:s uppdrag ingår att utöva tillsyn samt följa upp och utvärdera utbildningen till kontakttolk. Någon närmare kvalitetsgranskning av kontakttolkutbildningen har inte gjorts. Utredningen anser att statens ansvar för tolkutbildningen skall kvarstå, eftersom den enskilde som behöver tolk är beroende av tolkars kompetens. Det finns därför ett stort behov av dels styrning i kvantitativa former genom statsbidrag, dels i kvalitativa former genom måldokument, kursplaner och utvärdering. Utredningen föreslår därför att TÖI fortsättningsvis skall ha detta uppdrag. TÖI skall fastställa kriterier för beviljande av statsbidrag genom att bl.a. fastställa förkunskapskrav, ange innehållet i utbildningen, följa upp, utvärdera och utöva tillsyn över utbildningen samt åiterrapportera till regeringen.

Utbildningen

Utbildningen till kontakttolk inom folkbildningen anordnas oftast som vecko- och veckoslutskurser vid folkhögskolor eller studiecirkel några timmar i veckan vid studieförbund. I dag innehåller utbildningen sex delkurser som tillsammans skall omfatta 460 timmar. De bör läsas enligt en speciell ordning. Efter avslutad kurs i folkhögskolor och studieförbund får deltagarna i kontakttolkutbildningen intyg på att de deltagit i utbildningen om de närvarat minst tre procent av tiden. Det saknas formella behörighetskrav för att undervisa blivande kontakttolkare inom folkbildningen. Undervisning i realia inom varje delkurs sker oftast av folkhögskolans lärare eller av auktoriserade tolkar.

Studiematerial

Kvaliteten på tolkutbildningen är bl.a. beroende av adekvata och aktuella ordlistor och faktamaterial. Tolkordlistor är terminologiska ordlistor som består av specialtermer, som tolken använder vid olika tolkupdrag. Aktuella och uppdaterade tolkordlistor har även stor betydelse vid anordnandet av prov. TÖI bör därför i sin budget ges utrymme att kontinuerligt ta fram nya och uppdaterade ordlistor i alla språk där det behövs. Enligt TÖI finns också ett stort behov av att förbättra och utveckla olika utbildningsmaterial, såväl innehållsmässigt som pedagogiskt. Utredningen ser det som en mycket allvarlig brist att undervisningsmaterial inte uppdateras i takt med de förändringar som sker av språket och i samhället. TÖI som ansvarig för kontakttolkutbildningen bör tillföras resurser som ger möjlighet att uppdatera studiematerial i önskvärd omfattning.

Konsekvenser av utredningens förslag

Regeringsbeslut

I regleringsbrevet för budgetåret 2006 gav regeringen Stockholms universitet i uppdrag att genom TÖI utarbeta och fastställa nationella kunskapsmål och nationella realiaprov för kontakttolkutbildningen. Syftet var att säkerställa kvaliteten på

kontakttolkutbildningen hos olika utbildningsanordnare. Kunskapsmålen och proven skall tillämpas från och med den 1 juli 2006.

Regeringen gav i beslutet den 8 augusti 2006 Stockholms universitet i uppdrag att anordna kontakttolkutbildning med utgångspunkt i utredningens förslag och bedömningar. Universitet skall således utveckla den nuvarande kontakttolkutbildningen till en sammanhållen grundutbildning om två terminer vid ett mycket begränsat antal folkhögskolor. Utbildningen får även bedrivas vid ett begränsat antal studieförbund under förutsättning att kvalitetskraven är desamma som för utbildning vid folkhögskolor. TÖI skall förbereda ett införande av sådana förkunskapskrav för tillträde till kontakttolkutbildningen som förslås i betänkandet. Vidare framgår att regeringen avser att genom förordningsändringar tydliggöra bl.a. att TÖI beslutar om nationella förkunskapskrav, mätbara nationella kursmål och nationella realiprov.

Kommittédirektiv

Av kommittédirektivet ”Översyn av myndighetsstrukturen inom skolväsendet m.m.” (dir. 2007:28) framgår att en särskild utredare skall se över och lägga fram förslag om organisationen av de statliga förvaltningsmyndigheterna inom skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen samt bl.a. Tolk- och översättarinstitutet. Översynen skall syfta till att skapa goda förutsättningar för regeringens styrning av den statliga verksamheten samt att klargöra vad som skall vara myndigheternas offentliga åtaganden och uppgifter. Utredaren skall med utgångspunkt i vad som anges i direktiven föreslå hur myndigheterna skall vara organiserade, dimensionerade och lokaliserade. Vidare framgår att det finns behov av att renodla och koncentrera den statliga myndighetsstrukturen till färre myndigheter med tydliga ansvarsområden. Detta innebär bl.a. att funktioner som uppföljning, utvärdering, tillsyn och inspektion behöver tydliggöras.

Förordningen (1991:976) om statsbidrag till kontakttolkutbildning

I förordningen har införts bl.a. en bestämmelse om att statsbidrag får lämnas under förutsättning att utbildningarna håller hög kvalitet. Bestämmelsen trädde i kraft den 15 januari 2007.

Bedömning

Högskoleverket konstaterar att TÖI enligt sin instruktion skall fördela statsbidrag till kontakttolkutbildning mellan studieförbund och folkhögskolor samt utöva tillsyn över sådan verksamhet och kontinuerligt följa upp och utvärdera utbildningen. TÖI ansvarar således för tillsynen av den kontakttolkutbildning N N deltagit i. Stockholms universitet har i sin tur ansvar för att TÖI följer de bestämmelser som gäller för institutet. De problem med utbildningens kvalité som N N har beskrivit för Högskoleverket har tagits upp av utredningen om kontakttolkar. Utredningen föreslår en rad reformer som skall höja kvalitén på utbildningen och som skall bidra till att fler tolkar klarar Kammarkollegiets auktorisationsprov. Av de dokument Högskoleverket redogjort för

framgår att ett arbete pågår för att komma till rätta med de brister som utredningen påtalat. Det är verkets förhoppning att detta arbete kommer att underlätta för Stockholms universitet att ansvara för att TÖI utöver den tillsyn, uppföljning och utvärdering som ingår i institutets uppgifter.

Uppgifterna går isär när det gäller frågan om universitetet fick någon ansökan med begäran om anteckningshjälp från N N. Av Stockholms universitets svar framgår dock att universitetet är väl medvetet om det ansvar som lärosätet har för att adekvat hjälp lämnas till studerande med funktionshinder. Högskoleverket vill i detta sammanhang nämna att Folkbildningsrådet som fördelar statsbidrag till alla folkhögskolor årligen avsätter cirka 10 procent av sitt statsbidrag till extra pedagogiska insatser för deltagare med funktionshinder. Socialstyrelsens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus) fördelar statsbidrag till de folkhögskolor som behöver göra extra kostnadskrävande insatser för deltagare med funktionshinder till exempel assistans, tolk, anpassning av teknisk utrustning och läromedel. Med beaktande av de möjligheter som stod och står till buds för att kunna tillmötesgå N Ns önskan om anteckningshjälp, finner verket det olyckligt att hon inte fick någon sådan hjälp.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Eva Westberg i närvaro av verksjuristen Teresa Edelman efter föredragning av verksjuristen Caroline Cruz.

Eva Westberg

Caroline Cruz

Kopia för kännedom till
Utbildningsdepartementet
Kerstin Molander
103 33 Stockholm

N N